

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W POZNANIU

LPO.410.14.1.2024

Pani
Magdalena Alicja Kraszewska
Dyrektor
Wielkopolskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ

Wielkopolski Oddział
Narodowego Funduszu Zdrowia
ul. Piekary 14/15
61-823 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

(zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.460.2024 Komisji Rozstrzygającej z 12 września 2024 r.)

P/24/085 - Realizacja zadań związanych z poborem i wydatkowaniem opłat od środków spożywczych oraz od napojów alkoholowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wielkopolski Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia ¹ , ul. Piekary 14/15, 61-823 Poznań
Kierownik jednostki kontrolowanej	Magdalena Alicja Kraszewska, Dyrektor Oddziału, od 23 maja 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Jerzy Pilarski, pełniący obowiązki Dyrektora Oddziału od 20 lutego 2024 r. do 22 maja 2024 r. ² oraz Agnieszka Pachciarz, która była Dyrektorem WOW NFZ od 13 lutego 2017 r. do 19 lutego 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja zadań finansowanych ze środków pochodzących z opłaty od środków spożywczych. 2. Realizacja zadań finansowanych ze środków pochodzących z opłaty od napojów alkoholowych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 marca 2024 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, jeżeli miały istotny wpływ na zagadnienia objęte kontrolą NIK ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Kinga Płóciennik, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/58/2024 z 16 kwietnia 2024 r. (akta kontroli str.1)

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację przez Oddział zadań finansowanych ze środków pochodzących z opłaty od środków spożywczych ⁶ oraz od napojów alkoholowych ⁷ .
---------------------	---

¹ Dalej: Oddział, WOW NFZ albo OW NFZ.

² Dalej: Dyrektor. Dla wszystkich osób pełniących tę funkcję w okresie objętym kontrolą, dalej także: Dyrektor OW NFZ.

³ Dalej również: okres kontrolowany.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Opłata, o której mowa w rozdziale 3a „Opłata od środków spożywczych” ustawy z 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1608, ze zm., dalej: ustawa o zdrowiu publicznym albo uozp). Opłata ta, dalej zwana również opłatą cukrową albo opłatą od napojów słodzonych, w myśl art. 12c ust. 2 ww. ustawy, powinna być przeznaczana na działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym oraz na świadczenia opieki zdrowotnej związane z utrzymaniem i poprawą stanu zdrowia świadczeniobiorców z chorobami rozwiniętymi na tle niewłaściwych wyborów i zachowań zdrowotnych, w szczególności z nadwagą i otyłością.

⁷ Opłata od napojów alkoholowych w opakowaniach o pojemności do 300 ml, o której mowa w art. 9² ust. 11 ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2023 r. poz. 2151, ze zm., dalej: ustawa o wychowaniu w trzeźwości). Opłata ta, w myśl art. 9³ ust. 5 ww. ustawy, powinna być przeznaczana na działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym oraz na świadczenia opieki

Uzasadnienie
oceny ogólnej

OW NFZ realizował zadania związane z wykorzystaniem środków pochodzących z opłaty cukrowej oraz z opłaty od napojów alkoholowych w ramach kosztów świadczeń zdrowotnych określonych w planie finansowym Narodowego Funduszu Zdrowia. Zgodnie z art. 12c ust. 2 ustawy o zdrowiu publicznym oraz art. 9³ ust. 5 ustawy o wychowaniu w trzeźwości, środki pochodzące z powyższych opłat winny być przeznaczane przez Narodowy Fundusz Zdrowia na działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym oraz na świadczenia opieki zdrowotnej związane z, odpowiednio: utrzymaniem i poprawą stanu zdrowia świadczeniobiorców z chorobami rozwiniętymi na tle niewłaściwych wyborów i zachowań zdrowotnych, w szczególności z nadwagą i otyłością oraz w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień oraz innych następstw zdrowotnych spożywania alkoholu. Zdaniem NIK ewidencjonowanie kosztów tych zadań na zasadach ogólnych utrudniało monitorowanie przez Oddział prawidłowości wykorzystania środków pochodzących z opłaty cukrowej i z opłaty od napojów alkoholowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja zadań finansowanych ze środków pochodzących z opłaty od środków spożywczych.

Opis stanu
faktycznego

1.1 Obowiązujący w okresie objętym kontrolą regulamin organizacyjny Oddziału⁹ nie określał odrębnie zadań związanych ze świadczeniami finansowanymi z opłat od środków spożywczych. Nie opracowano również procedur lub innych dokumentów wewnętrznych regulujących zadania OW NFZ w zakresie wykorzystania środków z opłaty cukrowej (od środków spożywczych).

(akta kontroli str. 6-10; 22-96)

W strukturze organizacyjnej WOW NFZ nie zostały wyodrębnione komórki lub stanowiska właściwe do realizacji zadań związanych z wykorzystaniem opłat od środków spożywczych. Badaną tematyką w latach 2021 – 2023 zajmowali się wszyscy pracownicy pięciu wydziałów: Obsługi Klientów i Profilaktyki, Ekonomiczno – Finansowego, Świadczeń Opieki Zdrowotnej, Księgowości oraz Gospodarki Lekami, a także Zespołu Komunikacji Społecznej i Promocji¹⁰.

(akta kontroli str. 22-96; 829-833)

W zakresach obowiązków ww. pracowników nie określono odrębnie zadań dotyczących kontrolowanych zagadnień. Dyrektor wyjaśnił, że z uwagi na fakt, iż *kwoty pochodzące z opłat od środków spożywczych zawierają się w ogólnej wartości środków przeznaczonych na sfinansowanie świadczeń opieki zdrowotnej, w planach finansowych OW NFZ nie wyszczególniono odrębnie zadań związanych z ich wykorzystaniem.*

Do obowiązków pracowników należały między innymi zadania: związane z bieżącą ewidencją operacji gospodarczych oraz prowadzeniem dokumentacji księgowej;

zdrowotnej w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień oraz innych następstw zdrowotnych spożywania alkoholu.

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Od 1 października 2020 r. obowiązywał regulamin określony zarządzeniem Dyrektora WOW NFZ nr 343/2020 z 1 października 2020 r., zmienione zarządzeniem 527/2020 z 31 grudnia 2020 r. Od 1 maja 2022 r. regulamin Oddziału określało zarządzenie nr 347/2022 z 27 kwietnia 2022 r., zmienione zarządzeniami nr 1129/2022 z 19 grudnia 2022 r. oraz 761/2023 z 18 lipca 2023 r., a od 13 października 2023 r. zarządzenie nr 1057/2023 z 12 października 2023 r.

¹⁰ Odpowiednio: 69, 75 i 84 osoby.

w zakresie działań o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym; obejmujące zabezpieczenie świadczeń opieki zdrowotnej związanych z utrzymaniem i poprawą stanu zdrowia świadczeniobiorców z chorobami rozwiniętymi na tle niewłaściwych wyborów i zachowań zdrowotnych, w szczególności z nadwagą i otyłością, w tym zadania obejmujące kontraktowanie świadczeń i zawieranie umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, a także związane z obsługą i rozliczaniem umów.

Pracownicy OW NFZ nie byli szkoleni w zakresie dotyczącym bezpośrednio realizacji zadań związanych z ewidencjonowaniem przychodów i wydatkowaniem opłat od środków spożywczych. Dyrektor wyjaśnił, że *wykonywanie powyższych zadań nie wymagało odrębnego szkolenia, bowiem zadania te zawierają się w podstawowych obowiązkach pracownika. Pracownicy realizują zadania związane z edukacją i profilaktyką oraz zabezpieczeniem świadczeń zdrowotnych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami, które wskazują sposób postępowania niezależnie od źródeł finansowania.*

(akta kontroli str. 101-107;286-480)

Działalność Oddziału w latach 2021-2024 (do końca pierwszego kwartału) nie była kontrolowana przez żaden podmiot w zakresie realizacji zadań związanych z ewidencjonowaniem przychodów i wydatkowaniem środków pochodzących z opłat od środków spożywczych.

(akta kontroli str. 108-109)

1.2 WOW NFZ prowadził gospodarkę finansową na podstawie zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia¹¹, które nie określało odrębnych zasad ewidencji i sposobu podziału środków na poszczególne rodzaje zadań związanych z wykorzystaniem środków z opłat od napojów słodzonych. W Oddziale nie wprowadzono innych regulacji w tym zakresie (jednocześnie, przepisy uozp nie uszczegóławiały tych kwestii).

Nieokreślenie przez Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia zasad ewidencjonowania i sposobu podziału między poszczególne zadania (o charakterze edukacyjnym, profilaktycznym i świadczenia opieki zdrowotnej) kosztów zadań sfinansowanych z opłat od napojów słodzonych oraz niewyodrębnienie tych kosztów w ewidencji i sprawozdawczości finansowej utrudniało Oddziałowi sprawowanie nadzoru nad zgodnym z art. 12c ust. 2 uozp wykorzystaniem środków pochodzących z ww. opłat.

(akta kontroli str. 6-10)

Kontraktowanie świadczeń oraz zawieranie umów ze świadczeniodawcami w latach 2021-2024 realizowane było na podstawie planu zakupu świadczeń, opracowywanego w oparciu bieżący plan finansowy, który zawierał poszczególne pozycje zakupowe, ze wskazaniem środków przeznaczonych do sfinansowania opieki zdrowotnej w poszczególnych rodzajach świadczeń.

Analiza planów zakupów świadczeń na lata 2021-2024 wykazała, że OW NFZ corocznie realizował świadczenia opieki zdrowotnej oraz działania edukacyjne i profilaktyczne związane z cukrzycą, będącą jedną z dziesięciu najpowszechniejszych chorób. W części opisowej ww. planów przedstawiono również, jako jedną z głównych przyczyn tej jednostki chorobowej – otyłość. Podkreślano istotę profilaktyki i edukacji społeczeństwa i podejmowania działań

¹¹ Zarządzenie nr 23/2022/BK z 8 lutego 2022 r. w sprawie ustalenia zasad rachunkowości w Narodowym Funduszu Zdrowia, z mocą obowiązywania od 1 stycznia 2021 r. Biul. Inf. NFZ z 2022 r. poz. 23. Dalej: zarządzenie nr 23.

w kierunku zapobiegania otyłości i nadwagi, głównie wśród dzieci i młodzieży. Nie określono metod i sposobów realizacji tych działań.

Oddział nie przedstawił zestawienia zadań, świadczeniodawców oraz kosztów zadań sfinansowanych ze środków pochodzących z opłat od środków spożywczych. Dyrektor wyjaśnił, że przepisy ustawy o zdrowiu publicznym oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości, *poza wskazaniem przeznaczenia środków, nie określają sposobu ich podziału pomiędzy poszczególne zadania (...), ani nie ustanawiają dla tych środków szczególnych zasad ewidencji, w tym w szczególności w zakresie kosztów. Uwzględniając powyższe w umowie o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej nie ma możliwości wyodrębnienia kwoty, która miałaby być przeznaczona na realizację zadań finansowanych ze środków uzyskanych z tytułu opłat od środków spożywczych oraz od napojów alkoholowych.* Ponadto pełniąca obowiązki Zastępcy Dyrektora podała m.in., że przepisy uozp określają, iż Narodowy Fundusz Zdrowia przeznacza środki z opłat od środków spożywczych, m.in. na świadczenia opieki zdrowotnej związane z utrzymaniem i poprawą stanu zdrowia świadczeniobiorców z chorobami rozwiniętymi na tle niewłaściwych wyborów i zachowań zdrowotnych (w szczególności z nadwagą i otyłością). Zgodnie z definicją legalną, świadczenie opieki zdrowotnej to świadczenie zdrowotne, świadczenie zdrowotne rzeczowe i świadczenie towarzyszące (art. 5 pkt 34 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych¹²). WOW NFZ dotychczas nie zawierał umów na realizację zadań z zakresu zdrowia publicznego, których tryb zawarcia określa szczegółowo rozdział 4 uozp.

(akta kontroli str. 482-485,497-499,553-768,834-840)

1.3 Z opłat od środków spożywczych w latach 2022-2024 (I kwartał) do Oddziału, z Centrali NFZ, wpłynęły przychody w łącznej kwocie 219 886 873,12 zł z tego, w poszczególnych latach odpowiednio: 106 411 995,65 zł, 93 773 121,66 zł, 19 701 755,81 zł. Wysokość środków określana była co miesiąc w informacjach Centrali NFZ o przychodach i przekazanych do WOW NFZ środkach z tytułu opłat od środków spożywczych¹³. Oddział ewidencjonował te środki, zgodnie z Zasadami rachunkowości¹⁴, na koncie 708 4-1¹⁵ (obejmującym przychody z tytułu opłaty cukrowej). Nie ewidencjonowano natomiast w analogicznej szczegółowości kosztów ponoszonych z tych środków.

Brak wyodrębnienia w ewidencji kosztów, środków pochodzących z opłat cukrowych, uniemożliwił wskazanie przez OW NFZ wysokości środków wydatkowanych na realizację zadań wynikających z uozp, poziomowi wykorzystania kwot otrzymanych od Centrali NFZ, listy świadczeniodawców finansowanych z opłat pochodzących od środków spożywczych oraz zakresu dodatkowych świadczeń zakontraktowanych z ww. tytułu.

(akta kontroli str. 101-104;113;128-285)

¹² Ustawa z 27 sierpnia 2004 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 146, ze zm.), dalej ustawa o świadczeniach.

¹³ Pisma: nr BK-SNiS.3121.16.2022 z 22.04.2022 r., BK-DRMiD.3221.12.4.2022 z 6.05.2022 r., BK-DRMiD.3221.12.4.2022 z 19.05.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.2022 z 21.06.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.25.2022 z 11.0.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.29.2022 z 10.08.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.34.2022 z 14.09.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.38.2022 z 18.10.2022 r., BK-SNiS.3121.43.2022 z 15.11.2022 r., BK-SNiS.3121.47.2022 z 15.12.2022 r., NFZ-BK-SNiS.3122.3.2023 z 13.01.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.5.2023 z 10.02.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.14.2023 z 14.03.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.20.2023 z 14.04.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.23.2023 z 12.05.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.27.2023 z 13.06.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.31.2023 z 14.07.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.35.2023 z 11.08.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.2.2023 z 11.09.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.7.2023 z 13.10.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.10.2023 z 10.11.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.14.2023 z 13.12.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.2.2024 z 22.01.2024 r., NFZ-BK-DNiS.3122.6.2024 z 16.02.2024 r., NFZ-BK-DNiS.3122.10.2024 z 14.03.2024 r., NFZ-BK-DNiS.3122.15.2024 z 10.04.2024 r.

¹⁴ Załącznik do zarządzenia nr 23.

¹⁵ PKAD 74/03/2022, PKAD 48/04/2022, PKAD 63/04/2022, PKAD 79/05/2022, PKAD 97/06/2022, PKAD 56/07/2022, PKAD 70/08/2022, PKAD 78/09/2022, PKAD 140/10/2022, PKAD 105/11/2022, PKAD 103/12/2022, PKAD 61/01/2023, PKAD 89/02/2023, PKAD 65/03/2023, PKAD 72/04/2023, PKAD 115/05/2023, PKAD 123/06/2023, PKAD 73/07/2023, PKAD 59/08/2023, PKAD 82/09/2023, PKAD 77/10/2023, PKAD 107/11/2023, PKAD 91/12/2023, PKAD 61/01/2023, PKAD 64/01/2024, 64/02/2024, 65/03/2024.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

OW NFZ realizował zadania związane z wykorzystaniem środków pochodzących z opłat od napojów słodzonych w ramach kosztów świadczeń zdrowotnych określonych w planie finansowym Narodowego Funduszu Zdrowia. Zgodnie z art. 12c ust. 2 ustawy o zdrowiu publicznym, środki pochodzące z powyższych opłat winny być przeznaczane przez Narodowy Fundusz Zdrowia na działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym oraz na świadczenia opieki zdrowotnej związane z utrzymaniem i poprawą stanu zdrowia świadczeniobiorców z chorobami rozwiniętymi na tle niewłaściwych wyborów i zachowań zdrowotnych, w szczególności z nadwagą i otyłością. W ocenie NIK ewidencjonowanie kosztów tych zadań na zasadach ogólnych utrudniało monitorowanie prawidłowości wykorzystania środków z ww. opłat przez Oddział.

OBSZAR

2. Realizacja zadań finansowanych ze środków pochodzących z opłaty od napojów alkoholowych.

Opis stanu
faktycznego

2.1 Obowiązujący w okresie objętym kontrolą regulamin organizacyjny Oddziału nie określał odrębnie zadań związanych ze świadczeniami finansowanymi z opłat od napojów alkoholowych. Nie opracowano również procedur lub innych dokumentów wewnętrznych regulujących działania OW NFZ w zakresie wykorzystania środków z ww. opłat.

(akta kontroli str. 6-10; 22-96)

W strukturze organizacyjnej WOW NFZ nie zostały wyodrębnione komórki lub stanowiska, którym w sposób bezpośredni powierzono by zadania związane z wykorzystaniem opłaty od napojów alkoholowych. Badaną tematyką w latach 2021 – 2023 zajmowali wszyscy pracownicy pięciu wydziałów - Obsługi Klientów i Profilaktyki, Ekonomiczno - Finansowego, Świadczeń Opieki Zdrowotnej, Księgowości oraz Gospodarki Lekami, a także Zespołu Komunikacji Społecznej i Promocji¹⁶.

(akta kontroli str. 22-96; 829-833)

W ramach ww. komórek organizacyjnych, zadania dotyczące kontrolowanych zagadnień nie zostały odrębnie określone w zakresach obowiązków pracowników. Dyrektor wyjaśnił m.in., że z uwagi na fakt, iż *kwoty pochodzące z opłat od napojów alkoholowych zawierają się w ogólnej wartości środków przeznaczonych na sfinansowanie świadczeń opieki zdrowotnej, w planach finansowych OW NFZ nie wyszczególniono odrębnie zadań związanych z wykorzystaniem ww. opłaty.*

Do obowiązków pracowników należały m.in. działania związane z bieżącą ewidencją operacji gospodarczych oraz prowadzeniem dokumentacji księgowej, zadania: w zakresie edukacyjnym i profilaktycznym; obejmujące zabezpieczenie świadczeń opieki zdrowotnej, związanych z opieką psychiatryczną i leczeniem uzależnień oraz innych następstw zdrowotnych spożywania alkoholu, w tym zadania obejmujące kontraktowanie świadczeń i zawieranie umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej a także związane z obsługą i rozliczaniem umów.

Pracownicy OW NFZ nie byli odrębnie szkoleni w zakresie realizacji zadań związanych z ewidencjonowaniem przychodów i wydatkowaniem opłat od napojów alkoholowych. Dyrektor wyjaśnił m.in., że *wykonywanie powyższych zadań nie wymagało odrębnego szkolenia, bowiem zadania te zawierają się w ich*

¹⁶ Odpowiednio: 69, 75 i 84 osoby.

podstawowych obowiązkach. Pracownicy realizują zadania związane z edukacją i profilaktyką oraz zabezpieczeniem świadczeń zdrowotnych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami, które wskazują sposób postępowania niezależnie od źródeł finansowania.

(akta kontroli str. 101-107;286-480)

Działalność Oddziału w latach 2021-2024 (do końca pierwszego kwartału), nie była kontrolowana przez żaden podmiot w zakresie realizacji zadań związanych z ewidencjonowaniem przychodów i wydatkowaniem środków pochodzących z opłat od napojów alkoholowych.

(akta kontroli str. 108-109)

2.2 WOW NFZ prowadził gospodarkę finansową na podstawie zarządzenia nr 23, które (podobnie jak w przypadku realizacji zadań związanych z wydatkowaniem przychodów z opłat od środków spożywczych) nie określało odrębnych zasad ewidencji i sposobu podziału środków na poszczególne rodzaje zadań związanych z wykorzystaniem środków z opłat od napojów alkoholowych. W Oddziale nie wprowadzono również innych regulacji w tym zakresie (analogicznie, przepisy uozp nie uszczegóławiały tych kwestii).

Nieokreślenie przez Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia zasad ewidencjonowania (sposobu podziału między poszczególne zadania (o charakterze edukacyjnym, profilaktycznym i świadczenia opieki zdrowotnej) kosztów zadań sfinansowanych z opłat od napojów alkoholowych oraz niewyodrębnienie tych kosztów w ewidencji i sprawozdawczości finansowej utrudniało Oddziałowi sprawowanie nadzoru nad zgodnym z art. 9³ ust. 5 ustawy o wychowaniu w trzeźwości wykorzystaniem środków pochodzących z ww. opłat.

(akta kontroli str. 6-10)

Kontraktowanie świadczeń oraz zawieranie umów ze świadczeniodawcami w latach 2021-2024 odbywało się w oparciu o plan zakupu świadczeń, opracowywany na podstawie bieżącego planu finansowego, który zawierał pozycje ze wskazaniem środków przeznaczonych do sfinansowania opieki zdrowotnej w poszczególnych rodzajach świadczeń.

Analiza planów zakupów świadczeń na lata 2021-2024 wykazała, że OW NFZ corocznie podejmował działania związane, między innymi z opieką psychiatryczną oraz leczeniem uzależnień, natomiast nie definiował źródeł ich finansowania.

Oddział nie przedstawił zestawienia zadań, świadczeniodawców i kosztów zadań sfinansowanych ze środków pochodzących z opłat od napojów alkoholowych. Dyrektor wyjaśnił, że przepisy ustawy o zdrowiu publicznym oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości, *poza wskazaniem przeznaczenia środków, nie określają sposobu ich podziału pomiędzy poszczególne zadania (...), ani nie ustanawiają dla tych środków szczególnych zasad ewidencji, w tym w szczególności w zakresie kosztów. Uwzględniając powyższe w umowie o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej nie ma możliwości wyodrębnienia kwoty, która miałaby być przeznaczona na realizację zadań finansowanych ze środków uzyskanych z tytułu opłat od środków spożywczych oraz od napojów alkoholowych. Ponadto pełniąca obowiązki Zastępcy Dyrektora wskazała, że przepisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości określają, iż Narodowy Fundusz Zdrowia przeznacza środki z opłat od napojów alkoholowych, m.in. na świadczenia opieki zdrowotnej w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień oraz innych następstw zdrowotnych spożywania alkoholu. Zgodnie z definicją legalną, świadczenie opieki zdrowotnej to świadczenie zdrowotne, świadczenie zdrowotne rzeczowe i świadczenie towarzyszące (art. 5 pkt 34 ustawy o świadczeniach). WOW NFZ dotychczas nie zawierał umów na realizację zadań*

z zakresu zdrowia publicznego, których tryb zawarcia określa szczegółowo rozdział 4 uozp.

(akta kontroli str. 482-485,497-499,553-768,834-840)

2.3 Przychody z opłat od napojów alkoholowych wpłynęły do Oddziału w latach 2022 i 2023 z Centrali NFZ w łącznej kwocie 44 283 538,47 zł. W 2022 r. wynosiły one 27 126 004,35 zł, a w 2023 r. 17 157 534,12 zł. W 2024 r. (wg stanu na 26 kwietnia 2024 r.) nie otrzymano środków z tytułu ww. opłat. Wysokość środków określana była co miesiąc w informacjach Centrali NFZ o przychodach i przekazanych do Oddziału środkach z tytułu opłat¹⁷. OW NFZ ewidencjonował te środki, zgodnie z Zasadami rachunkowości na koncie 708 4-2¹⁸ (obejmującym przychody z tytułu opłat od napojów alkoholowych). Nie ewidencjonowano natomiast w analogicznej szczegółowości kosztów ponoszonych z tych środków.

Brak wyodrębnienia w ewidencji kosztów, środków pochodzących z opłat alkoholowych, uniemożliwił wskazanie przez OW NFZ wysokości środków wydatkowanych na realizację zadań wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości, a nieprzekazanie w toku kontroli dokumentacji odnoszącej się do zadań, poziomu wykorzystania kwot otrzymanych od Centrali NFZ, listy świadczeniodawców finansowanych z opłat pochodzących od środków alkoholowych oraz zakresu dodatkowych świadczeń zakontraktowanych z ww. tytułu.

(akta kontroli str. 101-104;110;128-285)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

OW NFZ realizował zadania związane z wykorzystaniem środków pochodzących z opłat od napojów alkoholowych w ramach kosztów świadczeń zdrowotnych określonych w planie finansowym. Zgodnie z art. 9³ ust. 5 ustawy o wychowaniu w trzeźwości, środki pochodzące z powyższych opłat winny być przeznaczane przez Narodowy Fundusz Zdrowia na działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym oraz na świadczenia opieki zdrowotnej w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień oraz innych następstw zdrowotnych spożywania alkoholu. W ocenie NIK ewidencjonowanie kosztów tych zadań na zasadach ogólnych utrudniało monitorowanie prawidłowości wykorzystania środków z opłat od napojów alkoholowych przez Oddział.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

¹⁷ Pisma: nr BK-SNiS.3121.16.2022 z 22.04.2022 r., BK-DRMiD.3221.12.4.2022 z 6.05.2022 r., BK-DRMiD.3221.12.4.2022 z 19.05.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.2022 z 21.06.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.25.2022 z 11.07.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.29.2022 z 10.08.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.34.2022 z 14.09.2022 r., BK-SNiS.2022.3121.38.2022 z 18.10.2022 r., BK-SNiS.3121.43.2022 z 15.11.2022 r., BK-SNiS.3121.47.2022 z 15.12.2022 r., NFZ-BK-SNiS.3122.3.2023 z 13.01.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.5.2023 z 10.02.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.14.2023 z 14.03.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.20.2023 z 14.04.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.23.2023 z 12.05.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.27.2023 z 13.06.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.31.2023 z 14.07.2023 r., NFZ-BK-SNiS.3122.35.2023 z 11.08.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.2.2023 z 11.09.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.7.2023 z 13.10.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.10.2023 z 10.11.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.14.2023 z 13.12.2023 r., NFZ-BK-DNiS.3122.2.2024 z 22.01.2024 r.

¹⁸ PKAD 49/04/2022, PKAD 61/04/2022, PKAD 79/05/2022, PKAD 97/06/2022, PKAD 56/07/2022, PKAD 70/08/2022, PKAD 78/09/2022, PKAD 140/10/2022, PKAD 105/11/2022, PKAD 103/12/2022, PKAD 61/01/2023, PKAD 89/02/2023, PKAD 65/03/2023, PKAD 72/04/2023, PKAD 115/05/2023, PKAD 123/06/2023, PKAD 73/07/2023, PKAD 59/08/2023, PKAD 82/09/2023, PKAD 77/10/2023, PKAD 107/11/2023, PKAD 91/12/2023.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Poznań, 16 lipca 2024 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
/-/ Kinga Płóciennik
Starszy inspektor kontroli państwowej

Dyrektor
/-/ Karolina Wirszyc-Sitkowska
p.o. Dyrektor
Delegatury NIK w Poznaniu

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonała p.o. Dyrektor Delegatury NIK w Poznaniu Karolina Wirszyc-Sitkowska.

Dyrektor
/-/ Karolina Wirszyc-Sitkowska
p.o. Dyrektor
Delegatury NIK w Poznaniu
/podpisano elektronicznie/